
Lær om beslutninger i usikre tider

FRA FAGMILJØENE

PEDER ANDREAS HALVORSEN

Peder Andreas Halvorsen er spesialist i allmenntidisin, fastlege i Alta og professor ved UiT Norges arktiske universitet. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

TORBJØRN WISLØFF

Torbjørn Wisløff er statistiker, seniorforsker ved Helsetjenesteforskning (HØKH), Akershus universitetssykehus og førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo. Han er styremedlem i Society for Medical Decision Making. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

EMILY BURGER

Emily Burger er helseøkonom og professor ved Universitetet i Oslo. Hun er visepresident i Society for Medical Decision Making og medleder av The 2026 Annual Meeting of the Society for Medical Decision Making. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

IVAR SØNBØ KRISTIANSEN

i.s.kristiansen@medisin.uio.no

Ivar Sønbo Kristiansen er spesialist i samfunnsmedisin og professor emeritus ved Universitetet i Oslo. Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Kliniske beslutninger innebærer usikkerhet. I år tilbys leger i Norge flere muligheter til å lære mer om hvordan man kan ta bedre beslutninger.

Tidsskriftet har i en serie kronikker (1–5) belyst medisinsk usikkerhet og hvordan usikkerhet i kliniske beslutninger er en utfordring for medisinstudenter og leger. Vi vil informere om flere læringstilbud om beslutninger og usikkerhet som kan være egnet for klinisk praksis.

Konferanse i Oslo og nettbaserte kurs

Medisinske beslutninger i usikre tider (*Medical Decision Making in Uncertain Times*) er tema når Society for Medical Decision Making (SMDM) legger sin årlige konferanse til Oslo i slutten av juni 2026 (6). Foreningen er et internasjonalt forskningsbasert miljø for leger/helsepersonell, statistikere, økonomer og pasienter. Det er første gang hovedkonferansen legges utenom USA og Canada. Konferansen vil ha plenumsdebatter, forskningspresentasjoner, workshops og møter for interessegrupper. Blant temaene er samvalg, verdi av kvalitetsjusterte leveår, terskelverdier i helseøkonomi, legemiddelpriser, prioriteringer i en global sammenheng og hvordan sosiale medier kan påvirke oppfatning av fakta. En rekke internasjonalt kjente forskere står på talerlisten.

I forkant av konferansen tilbys fire nettbaserte ettermiddagskurs med innføring i kostnad–effekt-analyser, beslutningsteori, samvalg og beslutningspsykologi. Påmelding til rabattert pris er tilgjengelig via Legeforeningens kurssider (7).

Samvalgsverktøy ved prostatakref

Society for Medical Decision Making-miljøet er opptatt av teori og metoder som kan brukes i klinisk praksis og som gir innsikt i noen av fallgruvene ved medisinsk usikkerhet.

Mange leger forholder seg daglig til et stort antall prøvesvar. God kunnskap om testers diagnostiske egenskaper og bevissthet om hva vi ønsker å bruke prøvesvaret til, kan bidra til mer målrettet prøvetakning og færre tvetydige prøvesvar. La oss ta et eksempel: En 40-åring har forhøyet PSA-verdi. Hvor sannsynlig er det at han har prostatakref gitt testens lave spesifisitet (8)? Dersom mannen utredes og får påvist lavgradig prostatakref, bør han da tilbys aktiv overvåking, operasjon eller strålebehandling? Skal beslutningen tas på grunnlag av legens anbefaling ut fra alder og Gleasons skår eller ut fra pasientens preferanser? Her kan beslutningsstøtte fra samvalgsverktøy (*decision aids*) (9) med informasjon om behandlingsvalgets betydning for levetid, seksuell funksjon og vannlating være nyttig for pasientens avgjørelse.

Psykologiske mekanismer påvirker oss: En ung pasient med hoste og tung pust oppsøkte legevakt og fikk diagnosen influensa, men ble dagen etter innlagt på sykehus med akutt lungeemboli. En forklaring kan være at legevaktlegen vektla

informasjon som støttet influensadiagnosen (influensasesong der flere i familien var syke) og undervurderte det som talte imot (nyoppstått smerte i leggen etter skitur og fravær av feber). Fenomenet kalles *confirmation bias* eller bekreftelsesfellen. Nobelprisvinner i økonomi Daniel Kahneman og andre forskere på beslutningspsykologi beskriver hvordan kognitive snarveier (*mental shortcuts*) kan bidra til raske beslutninger, men også være kilde til feilvurderinger (10).

LITTERATUR

1. Eliassen KE, Heggen K, Kvernenes M et al. Medisinstudenter må lære å håndtere usikkerhet. Tidsskr Nor Legeforen 2025; 145. doi: 10.4045/tidsskr.25.0256. [PubMed][CrossRef]
2. Valestrand EA, Grimstad H, Stige SH et al. Klinisk usikkerhet er ikke bare et onde. Tidsskr Nor Legeforen 2025; 145. doi: 10.4045/tidsskr.25.0270. [PubMed][CrossRef]
3. Ofstad EH, Nymo SH, Rø KI et al. Fjellvettregler for medisinsk usikkerhet. Tidsskr Nor Legeforen 2025; 145. doi: 10.4045/tidsskr.25.0274. [PubMed][CrossRef]
4. Gulbrandsen P, Landmark AM, Svennevig J et al. Snakk om usikkerhet. Tidsskr Nor Legeforen 2025; 145. doi: 10.4045/tidsskr.25.0251. [PubMed][CrossRef]
5. Skjærseth IG, Braa AH, Sæther E et al. Et godt skjult pensum. Tidsskr Nor Legeforen 2025; 145. doi: 10.4045/tidsskr.25.0254. [PubMed][CrossRef]
6. SMDM. SMDM 48th annual meeting. <https://smdm.org/meeting/48th-annual-meeting> Lest 19.12.2025.
7. Den norske legeforening. NETTKURS - Usikkerhet i medisinske beslutninger - 4 nettkurs. <https://www.legeforeningen.no/kurs/2025/12/37281/#tab1> Lest 2.1.2026.
8. Lydersen S. Hva er sannsynligheten for riktig resultat av en diagnostisk test? Tidsskr Nor Legeforen 2017; 137. doi: 10.4045/tidsskr.17.0409. [PubMed][CrossRef]
9. Helsedirektoratet. Samvalg ved prostatakraft. <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/prostatakraft-handlingsprogram/behandling-med-kurativ-intensjon/samvalg> Lest 1.12.2025.
10. Kahnemann D. Thinking, fast and slow. New York, NY: Farrar, Strauss and Giroux, 2011.

Publisert: 7. januar 2026. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0758
Mottatt 2.12.2025, første revisjon innsendt 15.12.2025, godkjent 2.1.2026.

